

6 Поки всім миром гасять пожежу на нафтобазі «БРСМ-Нафти», експерти переконують, що пальне дорожчати не повинне

8 Старший лейтенант Євген Зеленський ціною власного життя врятував бійців батальйону «Айдар»

УРЯДОВИЙ КУР'ЄР

П'ЯТНИЦЯ, 12 ЧЕРВНЯ 2015 РОКУ

ЦІНА ДОГОВІРНА

№104 (5478)

ЦИТАТА ДНЯ

АРСЕНІЙ ЯЦЕНЮК: *«Іншого шляху, як реструктуризувати борги і дати змогу країні вийти зі складної економічної ситуації, не існує».*

Прем'єр-міністр про необхідність реструктуризації частини державного боргу, зокрема й перед приватними кредиторами на умовах українського урядом

2

Земля не терпить поспіху

Фото Володимира ЗАКІ

4

Інфляція втрачає динаміку

ОФІЦІЙНО. У травні відбулося сповільнення річної інфляції. А на споживчому ринку ціни на основні товари хоча й продовжували зростати, їх динаміка істотно уповільнилася (до 1,5—2%). Вона стала логічним продовженням стабілізації на валютному ринку; проходження квітневого етапу найбільшого підвищення адміністративно регульованих цін і тарифів; відсутності панічних настроїв серед населення, наявних в лютому й березні.

У деяких регіонах підвищено тарифи на гарячу воду й опалення, водопостачання та водовідведення, що в цілому сформувало зростання цін за цими групами на 7,4%; 7,0% та 6,2% відповідно. Водночас у травні спостерігалось зниження споживчих цін на деякі продукти харчування, зокрема на хліб — на 0,1%, рибу та продукти з риби — на 0,4%, молоко — на 0,9%, цукор — на 6,7%, повідомляє прес-служба Мінекономрозвитку.

Слабкий попит населення надалі не формуватиме інфляційної складової. Не спостерігається негативного впливу й зовнішніх ринків на збільшення цін. Тож надалі очікується продовження тенденції затухання інфляційної динаміки.

ЦИФРА ДНЯ

3,5 млрд грн

на підтримку об'єднаних громад передбачається закласти до Державного бюджету наступного року

АГРОДЕБАТИ. Вільний ринок сільгоспземель повсюдно можна створювати лише після вдалої апробації експерименту з її продажу в кількох сільрадах чи районах

Переваг більше, ніж вад

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ. Польща активно експортує свій 25-річний досвід адміністративно-територіальної реформи, а Україні справді є що запозичити

Інна ОМЕЛЯНЧУК,
«Урядовий кур'єр»

Це теж своєрідний маркетинговий хід — експорт реформи місцевого самоврядування, визнаної кращою в Європі. Польки активно його використовують,

бо саме такі нестандартні ідеї й проекти мають підтримку в Євросоюзі. Отож, щоб її мати, нам теж належить пройти нелегкий, але неодмінно креативний шлях. А поки що завдяки друзям-полякам маємо змогу отримувати найцінніше — уроки реформи,

яка, втім, ще не завершена: удосконалення життя не має меж.

Коли професор права Вармінсько-Мазурського університету Дорота Ліс-Старановіч перегнула сторінки власної пам'яті на 25 років назад, щиро розплакалася перед українською ауди-

торією. У 1989-му вона, студентка, разом із колегами твердо вирішила змінити країну на таку, в якій хотілося б жити їхнім дітям та онукам. І пішли на вибори з надією, що Польща стане такою, як сусідня Німеччина. З перемогою «Солідарності» їхні надії по-

чали здійснюватися. Але то був лише початок щоденної виснажливої роботи з модернізації держави. Фундаментом польської демократії та громадянського суспільства стало сильне місцеве самоврядування.

5

НОВИНИ ТА КОМЕНТАРІ

Складний рецепт неквапливих рішень

СИТУАЦІЯ. Україна висунула свої вимоги щодо реструктуризації боргів, сподіваючись на розуміння партнерів і кредиторів

Катерина МАЦЕГОРА,
«Урядовий кур'єр»

Борги перед приватними кредиторами має бути реструктуризовано! У цій фразі Прем'єр-міністра Арсенія Яценюка криється незмінність позиції керівництва України.

Про те, що значні обсяги коштів, які надійшли на вітчизняні рахунки від Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки є внеском заможних держав та допомогою Україні в боротьбі проти російської агресії, глава уряду сказав у Вашингтоні, по завершенні зустрічі з директором-розпорядником Міжнародного валютного фонду Крістін Лагард.

«Борги приватними кредиторами мають бути реструктуризовані, і це також буде їхній внесок у те, щоб допомогти

українському народу», — наголосив він.

Опісля глава уряду повідомив, що питання реструктуризації боргів України перед зовнішніми кредиторами обговорювали під час його робочого візиту до Вашингтона. За словами Арсенія Яценюка, Україна витрачає на обслуговування зовнішніх боргів стільки ж, скільки спрямовує на національну безпеку й оборону — 5% ВВП.

Він наголосив, що українська сторона висловила свої умови і пропозиції до приватних кредиторів та очікує, що вони займуть позицію допомоги Україні. А точка зору МВФ та уряду США невибаглива: кожен має зробити свій внесок. На думку Арсенія Яценюка, уряд запропонував приватним кредиторам прийнятні умови з огляду на рівень котирувань українських облігацій.

«Іншого шляху, окрім як прийняти ці умови й дати змогу країні вийти зі складної економічної ситуації, не існує, — передає слова Прем'єра департамент інформації та комунікацій з громадськістю секретаріату КМУ. — Очікую, що парламент наступного тижня підтримає три закони, необхідні для отримання другого траншу МВФ та виконання його програм».

Він також висловив сподівання, що у першій декаді наступного місяця відбудеться засідання Ради директорів МВФ, на якому й вирішуватиметься доля наступного фінансового траншу для нашої держави.

«Наше завдання — залучити максимальну кількість інвесторів й американські гроші для розвитку української економіки, щоб створювати робочі місця, відновити економічне зрос-

тання в Україні», — пояснив глава уряду.

Він наголосив, що однією з цілей його робочого візиту до США була підготовка до інвестиційної конференції, запланованої на 13 липня на двосторонньому рівні між Україною і США. З огляду на це Прем'єр підкреслив, що в офіційних заявах міністрів фінансів «Великої сімки» та керівництва МВФ йдеться про підтримку реформ, які проводить уряд України.

Нині Кабінет Міністрів говорить про потребу продовжувати реформи енергетичного та аграрного секторів, запроваджувати зміни в податковій системі та не припиняти боротьбу з корупцією. «Просто рецепта не існує, і швидкого рішення немає. Якщо все йтиме за сформованим нами планом, то 2016 рік має бути першим роком економічного зрос-

тання», — вкотре обнадіяв присутніх Арсеній Яценюк.

У ході робочого візиту до Вашингтона він із міністром фінансів Наталією Яресько провів 30 зустрічей за 48 годин. Рівень підтримки України, висловлений під час зустрічей керівництвом США, Прем'єр вважає безпрецедентним.

Зокрема йдеться про зустрічі з віце-президентом США Джо Байденом, директором-розпорядником МВФ Крістін Лагард, міністром енергетики США Ернестом Монізом, міністром фінансів США Джейкобом Лью, міністром торгівлі США Пенні Прітцкер. Окрім цього, відбулися переговори з лідерами американського Конгресу, серед яких були спікер Палати представників Конгресу США Джон Бейнер, представники Демократичної і Республіканської партій.

Офіс ООН доповнить місію ОБСЄ

Михайло ЮРЧЕНКО
для «Урядового кур'єра»

ПІДТРИМКА. Імплементация міських домовленостей, розв'язання гуманітарних проблем наших співгромадян, переселених зі сходу, подальша підтримка з боку Ради безпеки ООН, а також співпраця на високому рівні України та США у питанні безпеки були в центрі уваги візиту до України представника США в Організації Об'єднаних Націй Саманти Пауер.

У ході зустрічі з поважною гостею Президент Петро Порошенко наголосив на важливості для нашої країни міжнародної підтримки. Він поінформував про неухильне виконання Україною своїх зобов'язань за Мінськими угодами, зокрема про намагання започаткувати політичний процес через проведення чесних виборів, та про численні порушення угод з боку бойовиків. Так, за словами глави держави, у ситуації, коли 3 червня бойовики, яких підтримує Росія, атакували українських військових у Мар'їнці на Донеччині, Україна діяла відповідно до зобов'язань за Мінськими угодами та змогла відстояти Мар'їнку, продемонструвавши відповідальність.

Укотре наголошено й на важливості відновлення Україною контролю над українсько-російським кордоном, урегулювання важкої гуманітарної ситуації, в якій опинилися мешканці окупованих територій. Президент відзначив важливість відкриття в Києві офісу ООН на підтримку міських домовленостей, про що він домовився з Генсеком ООН Пан Гі Мун-ом, зазначивши, що це стане ефективним доповненням до діяльності Моніторингової місії ОБСЄ.

Крім того, відкриття офісу підтримки ООН відкриє шлях до отримання інформації про ситуацію в країні з першоджерела. «Зараз ми здійснюємо кроки, щоб зробити ситуацію на лінії зіткнення та навколо значно безпечнішою», — цитує слова Президента його прес-служба. Петро Порошенко також сподівається, що скоординовані зусилля дадуть Україні змогу стати непостійним членом Ради безпеки ООН.

При цьому слід якнайшвидше розв'язати гуманітарні проблеми мільйонів українців, які опинилися на окупованій території фактично заручниками у бойовиків.

Саманта Пауер висловила підтримку територіальній цілісності України. Вона вказала, що прибула до України для ознайомлення з перебігом виконання міських домовленостей і для сприяння відкриттю вже згаданого офісу ООН для їхньої підтримки.

Вона також відзначила важливість «дуже сильної» заяви «Великої сімки» щодо України. Вона також відвідувала місця проживання переселенців із Донецької області й була вражена тим, як пересічні українці мобілізовуються і допомагають в облаштуванні вимушених переселенців. Вона зазначила, що відвідала багато країн, де існує проблема вимушених переселенців, і лише в Україні побачила такі приклади взаємодопомоги.

Укрзалізниця: молодь допустять до керма

Оксана МАЛОЛЕТКОВА,
«Урядовий кур'єр»

РЕФОРМУВАННЯ. На кардинальних змінах у підходах до управління Укрзалізницею вчора наголосив міністр інфраструктури Андрій Пивоварський, презентуючи в будинку уряду нову організаційну структуру та статут Укрзалізниці (далі — УЗ), яка цього року стане публічним акціонерним товариством (див. сайт Мінінфраструктури).

За його словами, корпоратизація УЗ проходить за графіком і наближається до фінішу. «До кінця червня Фонд держмайна має підтвердити оцінку майна УЗ і тоді має початися процес створення публічного акціонерного товариства. Але формування організаційної структури не чекатиме завершення корпоратизації, певні зміни можемо робити вже нині, хоч це процес тривалий», — підкреслив урядовець. І запевнив, що нова організація розроблялася експертами на основі найкращого європейського досвіду.

Міністерство пропонує перейти до трирівневого управління УЗ: державний рівень (КМУ, Мінінфраструктури), наглядова рада — представники менеджменту УЗ та незалежні експерти (можуть залучатися іноземці, й за інформацією міністра вже є пропозиції з Польщі, Німеччини, Литви) та правління.

«Нині гендиректор УЗ одноосібно приймає рішення. Пропонуємо перейти до ухвалення рішень правлінням — йдеться про 11 осіб включно з головою правління. Нинішнє функціональне навантаження на гендиректора колосальне, набагато більше, ніж на заступників. Керівники департаментів не є відповідальними особами, відповідальний гендиректор, який винен у всіх проблемах, які виникають у такому величезному господарстві. Пропонуємо чітко закріпити за членами правління функціональні напрями, за які вони нести будуть пряму відповідальність. Щоправда, деякого функціоналу ще немає, наприклад, комерційної складової(!), хоча УЗ сервісноорієнтована, надає послуги з перевезення пасажирів та ван-

У Мінінфраструктури знають, що позитивно вплине на якість надання послуг Укрзалізницею

тажів. Причина в історичному підході — «клієнт сам прийде». Та незважаючи на те, що УЗ — природна монополія, вона веде бізнес за конкурентної боротьби: вантажі можуть почати перевозити дорогами, водою. Тому комерційною складовою ке-

внутрішній людський резерв УЗ проаналізують і молодь допустять до керма. Також міністр хоче модернізувати соціальний пакет для працівників УЗ.

Він пояснив і виокремлення блоків щодо інформатизації та казначейства. «Через від-

Експерти кажуть, що введення колегіального органу — правління — мінімізує зловживання в прийнятті рішень.

руватиме член правління — професійний комерсант. Ще новація: за окремими членами правління закріплять промислові підприємства, підбір персоналу, інформатизацію, фінанси», — каже міністр.

Перед людиною, яка займатиметься персоналом, Андрій Пивоварський ставить чітке завдання — омолодити управління компанією. Він заявляє, що УЗ виховала покоління професіоналів — потенційних управлінців, які працюють у компанії, але з певних причин не могли отримати доступ до керівних посад. Тож

сутність єдиної бази даних є проблеми з якісним аналізом у структурі УЗ — тож всі бази зведуть. Не було й казначейства очевидно через незацікавленість у прозорості фінансових процесів. Ми ж зацікавлені в тому, щоб знати на чому УЗ заробляє, а на чому — ні», — підкреслив Андрій Пивоварський. І констатував, що нову організаційну структуру УЗ схвалюють експерти, які пропрацювали на залізниці 35–40 років.

Експерти кажуть, що введення колегіального органу — правління — мінімізує зловжи-

вання в прийнятті рішень. А міністр додає, що це шлях від колективної безвідповідальності до прямої відповідальності члена правління. Тож, наприклад, легко буде знайти, хто винен у створенні ажіотажного попиту на певному напрямку пасажирських чи вантажних перевезень. За штучний ажіотаж відповідальні особи — члени правління — полатяться посадою. Урядовець переконаний, що посилення відповідальності посадових осіб та ІТ-управління неодмінно позитивно вплине на якість надання послуг Укрзалізницею, ефективність інвестування в нові напрямки.

Водночас Андрій Пивоварський зауважує, що, на жаль, зміна організаційної структури не призведе до якісних перетворень технічного забезпечення пасажирських перевезень. Щоб це сталося потрібен закон про залізничний транспорт. «З введенням соціального замовлення УЗ отримає додаткові гроші для інвестування в нові пасажирські вагони, нові потяги», — каже він. Тож зміни в залізничному господарстві мають бути комплексними.

ПОДІЇ ТА КОМЕНТАРІ

Переваг більше, ніж вад

(Закінчення.
Початок на стор. 1)

Усе зробила молодь

На які ж граблі Україні не наступити на цьому шляху? Об який камінь не спіткнутися? Відповіді ми шукали у Вармінсько-Мазурському воєводстві з центром у місті Ольштині, яке всі 25 років є партнером Рівненщини. Реформу базового рівня (яка реалізується в нас) Польща провела ще 1990-го. А вже через 8 років із 48 воєводств залишили 16, істотно скоротилася й кількість повітів. Тепер тут є три рівні місцевого самоврядування: гміна, повіт і воєводство. Вони аж ніяк не заважають один одному, бо делеговані їм повноваження не перетинаються, а лише доповнюють одне одного.

Найбільше повноважень, підкріплених фінансами, має гміна. Це те, про що мріємо, але чого все ще не зробили: віддати на первинний рівень самоврядування не лише повноваження, а й ресурси для їх належного виконання.

Людський вимір самоврядування

Найбільш щиро і незаангажовано передають свій досвід люди, які власними руками та розумом робили реформу. Ось що розповідає Кшиштоф Шидоркевич, викладач Вармінсько-Мазурського університету:

— Самоврядування не може діяти без людського виміру. Адже будь-який закон ухвалити просто, але головне — як він діятиме і чи спрацює взагалі. Так, були побоювання, що люди не готові до реформи самоврядування, що Польща залишиться під впливом Радянського Союзу. Та нічого такого не сталося. Вийшло навпаки: якщо тоді, в 1990-ті, я, випускник вишу, молодий юрист, не міг купити собі помешкання, бо не мав ні грошей, ні змоги їх заробити, то нині бюджет мого невеликого містечка на Мазурах — 50 мільйонів злотих. Це свідчить про те, що економічні негаразди закінчилися й почався стрімкий економічний розвиток.

Але для цього полякам знадобилося 25 років наполегливої праці із постійним залученням європейських інвестицій. А ось що говорить Віолетта Шльонска-Зишк, віце-маршалок воєводства:

— Кожна гміна й воєводство повинні мати стратегію та програму розвитку, бо Євросоюз співпрацює лише з тими, хто бачить свою близьку й віддалену перспективу з акцентом на конкурентоспроможність економіки, адже веде політику вирівнювання розвитку регіонів. Пріоритети у фінансуванні мають проекти з енергозбереження, удосконалення транспортної інфраструктури, захисту природного середовища та використання природної спадщини регіонів, відновлення міст і містечок. Тобто весь бюджет воєводства скерований саме на програми, які передбачають співфінансування.

У найближчі роки Вармінсько-Мазурське воєводство має освоїти мільярд 728 мільйонів євро інвестицій з ЄС, ще 60 мільйонів євро додає для нас бюджет країни. І, звісно ж, свою частку вносимо ми. Але всі кошти, ще й з відсотками, доведеться повертати, якщо будуть порушення у їх використанні (скажімо, публічні замовлення, зроблені без тендерів. — Авт.).

Податки ходять за людиною

Як же фінансується місцеве самоврядування? Про це охоче розповів заступник міністра, держсекретар міністерства фінансів посол польського сейму Януш Чіхонь.

— Кошти на розвиток гміни — це, по-перше, її власні доходи, по-друге, субвенції з держбюджету, якими місцева громада вільно розпоряджається. Якщо, приміром, зеконюмить на освіті, може використати на культуру. І нарешті дотації, які теж надходять із держбюджету. Але вони мають чітке спрямування, і розпоряджається ними воєвода (у нашому розумінні — представник Президента в області. — Авт.). Основні джерела доходів гмін — це податок на нерухомість, сільськогосподарський податок (його вираховують через ціну жита на середньостатистичний гектар. — Авт.), лісовий, транспортний, від спадщини та 37% ПДФО — саме стільки залишається у гміні.

Як бачимо, у Польщі все вирішує місце проживання, а не роботи, як поки що в нас. А гміни зацікавлені, щоб люди, по-перше, багато заробляли, а по-друге, жили на їхній території. Тож вкладають акумульовані кошти в

ПРЯМА МОВА

«Другого шансу не буде!»

Степан ПАВЛЮК,
заступник голови
Рівненської обласної ради:

— Польські експерти зауважили, що реформу самоврядування у них зробила молодь. Наша молодь іде на війну, на яку держава щодня витрачає 100 мільйонів гривень.

Але не маємо права все списати на війну. Ми повинні зробити за 8 місяців те, що поляки робили 8 років. Другого шансу не буде! І часу на помилки в нас теж немає, тому досвід Польщі для нас надзвичайно цінний хоч би в тому, що реформа — це елемент державного примусу, особливо, якщо хочемо мати швидкі результати.

Остаточну концепцію перспективного плану об'єднання громад, яку буде внесено на сесію обласної ради 12 червня, ми опрацюємо з урахуванням почутого і побаченого у сусідів.

розвиток, змагаючись між собою у привабливості. Нині сільські гміни навіть краще, ніж міста, дбають про інфраструктуру (мають власні корти, басейни, аквапарки).

— Оскільки люди хочуть жити в тиші, з комфортом, вони просто голосують ногами. Так зробив і я, коли, працюючи в самоврядуванні, переїхав з Ольштина в село, — каже заступник міністра.

Власні доходи середньостатистичної гміни становлять приблизно 50%, решта — дотації і субвенції. Самоврядування може брати кредити, але в певних межах. Максимальний ліміт заборгованості гміни — 60% власних доходів, тому збанкрутувати (принаймні теоретично) вона не може. Якщо ж раптом борги перевищують допустимі (а регіональна рахункова палата все це чітко відстежує), можна врятувати ситуацію через позику з держбюджету. Якщо ж керівництво гміни й цією рятівною соломиною не скористається, в ситуацію втручається уряд і відряджає туди комісара, який бере ситуацію у свої руки. Ось таке самоврядування під захисною парасолькою держави.

Офіційний офшор Ольштинек

Молодший брат Ольштина — містечко Ольштинек. Це центр місько-сільської гміни, що об'єднує майже 14 тисяч жителів у півсотні сіл та хуторів. До речі, майже половину території, як і на Рівненщині, займають ліси й озера. Це далеко не найбагатша гміна, тому тут створили

спеціальну економічну зону, яка діятиме до 2030 року. Відповідно до політики ЄС, на територіях, де середня зарплата нижча від загальнодержавної, бізнес сплачує нижчі податки. Тож у таких офіційних офшорах охоче реєструються навіть великі компанії. В Ольштинеку рушій економіки — частина найбільшого в Східній Європі концерну «Мас-текс» (переробка фруктів, виробництво соків і макаронів), який експортує продукцію в різні країни.

Керує гміною рада з 15 посланців від територій (у нас це депутати). І представляють вони громаду, а не політичні партії. Є ще один, безоплатний рівень самоврядування — солтиси. У гміні Ольштинек їх 30, деякі представляють по 2—3 села. Це шановані люди, авторитет яких міцний. Чиновників у гмінній управі близько 40 — цього цілком вистачає для виконання делегованих повноважень, каже бургомістр.

Найпроблемнішими питаннями він вважає дороги (адже

структура їх утримання занадто роздрібнена: є дороги гмінні, повітові та воєводські) й фінансування освіти. У гміні 3 дитсадки і 5 початкових шкіл, які з'їдають левову частку бюджету. Бургомістр вважає, що стільки освітніх закладів не потрібно, але люди хочуть мати школу ближче. Чи, скажіть, не наші проблеми?

Поляки обирають повільне життя

Тут витрачають на власну промоцію. Скажімо, в Ольштинеку під час Другої світової був найбільший табір для полонених, де загинуло майже 50 тисяч людей. Щоб не втратити суспільну пам'ять, гміна подала в ЄС проект облаштування надсучасного музею на... горіщі історичного приміщення, де зараз розташована її управа. І отримала 75% фінансування, решту знайшли у власному бюджеті. Ось так з'явився сучасний музей із цікавими для молоді інтерактивними експонатами, та й управа кардинально оновилася. Просто на облаштування чиновницьких кабінетів Євросоюз грошей, звісно, не дає.

А ще Ольштинек приєднався до світової мережі «Чітаслов», що означає повільне добре життя. Рух, який виник на протигагу засиллю цивілізації, родом з Італії. Нині в його мережі 200 міст. Логотип — равлик, який означає, що разом зі сповільненням темпів життя на цій території людям повертають здоровий глузд, екологічно чисту їжу, спортивні доріжки.

— Виявилось, що зі свого членства ми можемо мати ще й фінансовий зиск: у бюджеті ЄС до 2020 року зроблено ставку на ревіталізацію міст. Якщо підготувати вдалі проекти, можна отримати мільйони злотих, — каже бургомістр.

ВИСНОВКИ:

- ✓ Реформи не можуть бути цілком добровільними: з одного боку, це політика держави з елементами примусу, з іншого — бажання більшості її громадян, які вже не можуть жити по-старому.
- ✓ Реформи добре лягають на економічно розвинений ґрунт: у бідній державі є відповідні ризики. Однак якщо перетворень не робити, зубожіємо ще більше.
- ✓ Готових схем, які можна перенести з точністю 1:1, немає: все потрібно пристосовувати до власних реалій.
- ✓ Сильне самоврядування — не лише основа демократії та громадянського суспільства, а й прямий шлях до міжнародних інвестицій.
- ✓ Ключові моменти реформи — довіра до державних інституцій, якісна комунікація з громадою та зміна ментальності.

У польському містечку Ольштинек, центрі місько-сільської гміни, діє вільна економічна зона, а життям громади керує усього 40 чиновників

ЗВУЧИТЬ ГОРДО!

Олександр КРЮЧКОВ,
«Урядовий кур'єр»
(фото автора)

Якщо для італійців, які живуть на півночі країни, Комо — це назва озера (захищеного Альпами затишного світу природи, п'яного повітря та дзеркальної води), то в українців воно викликає гастрономічні асоціації. Річ у тому, що під торговою маркою «КОМО» в Україні працює потужний сучасний високотехнологічний виробник якісних та поживних сирів ПАТ «Дубномолоко».

Для буднів і свят

Краще раз скуштувати, ніж сто разів прочитати в Інтернеті про смакові якості сирів «КОМО». Я так і зробив: знайомство з одним із заводів розпочав у його... дегустаційній залі. Хоч (як дізнався пізніше) саме тут дубенські майстри традиційно зустрічають гостей. Незалежно від того, голодні вони чи ні. До речі, на підприємстві помічено, що той, хто з'їв у дегустаційній залі хоч одну пластинку наприклад сиру нового сорту «Комо Тенеро» (у перекладі з італійської «ніжний»), той віддаватиме в майбутньому перевагу саме цій продукції. Адже працівники заводу, закохавшись у сири Середземномор'я, створили справжній шедевр: завдяки ніжному молочному смаку «Комо Тенеро» ідеально підходить і для легких ранкових бутербродів, і для овочевих салатів на обід чи вечерю. У будень і свято! Бо сир, по-перше, — надзвичайно корисний для нашого здоров'я продукт (таким його роблять висока концентрація білків та жирів, наявність незамінних амінокислот, вітамінів, солей кальцію та фосфору), а по-друге, сири «КОМО» виробляють за унікальними власними рецептами.

— Місія «КОМО» полягає в тому, щоб виробляти унікальні за власними рецептами натуральні сири. Ще й розповідати споживачам про способи їх використання, допомагаючи створювати більше смачних та радісних моментів для них, — каже директор з маркетингу ПАТ «Дубномолоко» Олег Кіндер. — Відділ маркетингу, технологи компанії активно шукають інноваційні рішення. На основі глибокого розуміння національних смакових традицій, потреб споживачів та світової сирної культури ми формуємо нову українську сирну культуру.

Процес розроблення та виходу на ринок нових сирів складний, тривалий, вимагає значних ресурсів. Бо новий сир — немале дитина, яку потрібно спочатку виносити, а згодом уже допомогти їй стати на ноги. Як батьки люблять дітей, так і ми любимо та пишаємося своїми унікальними розробками. Наприклад, сиром «КОМО Гранде», який має унікальний смак та аромат,

Нові сири — нова культура споживання

ДОСВІД. Кожен десятий куплений кілограм твердих сирів в Україні вироблено в ПАТ «Дубномолоко»

сиром «КОМО Старий голландець», що дозріває 12 місяців і за смаком та структурою близький до відомого в усьому світі пармезану.

Серед нових розробок — сир «КОМО з горіхами». Він містить шматочки волоських горіхів, що доповнюють свій смак та аромат сиру. Такої продукції ще не випускають навіть у Європі.

Інвестиції у виробництво

До речі, найбільше твердих сирів у Старому Світі споживають французи — до 20 кілограмів на рік на людину. Кажуть, один відомий французький гастроном із цього приводу зазначив, що обід без сиру — все одно що красуня, в якій не вистачає ока.

Серед українців, які споживають близько 2 кі-

лограмів сиру на рік, масової кількості інвалідів по зору, на щастя, не спостерігається. І в цьому велика заслуга і творча робота колективу ПАТ «Дубномолоко»: тут намагаються не лише створювати нові сорти сирів, а й сформувати кулінарні шедеври з особливими смаком, кольором, консистенцією, структурою. Задля цього створено всі умови: на підприємстві працюють усі шість ліній з приймання молока потужністю 25 000 літрів на годину кожна. Усі виробничі процеси (як приклад — технологія соління з басейнами типу «ріка») повністю автоматизовано, що унеможливило вплив людського та кліматичного чинників. Крім того, сепарування та нормалізація молока відбувається у закритих умовах, їх контролює система автома-

ПОРАДИ ДЛЯ ГУРМАНІВ

Насамкінець працівники ПАТ «Дубномолоко» дали кілька порад стосовно культурного споживання їхньої продукції. Щоб повністю проявився смак сиру, його потрібно дістати з холодильника за півгодини перед вживанням. Дієтологи помітили, що користь твердих сирів для організму залежить від пори доби: поживні речовини найповніше засвоюються з 9 до 10 години.

Сир можна додавати до інших страв, вживати як окрему страву. У такому разі його обов'язковим супутником має бути вино (у нас дехто полюбляє вживати сир із пивом). Французи, до речі, стверджують, що немає найбільш вдалої пари, як вино та сир, які прекрасно доповнюють один одного, підкреслюючи смак та аромат.

Крім того, сир можна їсти з будь-яким хлібом, нежирним печивом, хрумкими хлібцями та крекером. Масло ж, стверджують справжні гурмани, не обов'язково подавати до сиру. Останній краще смакує з гірчицею, кропом, селерою, маслинами, яблуками. До плавлених сирів більше підходять компот, горіхи, банани, виноград, абрикоси. Головне, щоб ці добавки були не надто ароматними. Тоді ви від душі насолодитесь дивовижним витвором людських рук.

тичного управління «Сіменс».

Сучасне обладнання підприємства та впроваджені новітні технології

виробництва відповідають стандартам ISO і HACCP, забезпечують кінцевому продукту чудову якість і смак. І на все це компанія

витратила 30 мільйонів американських доларів інвестицій.

— Асортимент продукції формується відповідно до нових трендів, — веде далі головний маркетолог підприємства. — Але ми не повторюємо когось, а беремо кращі досягнення і втілюємо їх в ідеї нових сортів. Ця ринкова стратегія правильна, що підтвердили обсяги продажу сирів «КОМО» за власними рецептами, які з 2010 по 2015 рік у структурі продуктового портфеля ПАТ «Дубномолоко» зросли до 40%. Нині завод виробляє сири, яких ніхто більше в Україні не випускає. При цьому кожен новий вид продукції проходить своєрідний тест на адаптацію. Адже не все, що, скажімо, добре німцям, приживеться в Україні. Наш народ має власні смакові традиції, зокрема й сирні. Майстри «КОМО» прагнуть їх використати в роботі, ставши провідниками культури сироваріння.

Якісне дешевим не буває

В Україні чимало виробників сиру, сирного продукту, великих із точки зору обсягів виробництва. Вони тримають певний рівень цін на продукцію, базовий рівень якості та її безпеки, але не ставлять собі за мету розвивати культуру споживання. Такі виробники орієнтовані на забезпечення базового рівня продукту і конкурують між собою за рахунок пропозиції нижчої ціни.

— Ми обрали іншу стратегію, — Олег Леонідович робить наголос на останніх словах. — Стратегію лідера в інноваціях, яка пов'язана зі значними витратами на розробку продуктів, удосконалення технологій, процесів та інформування споживачів про новинки. ПАТ «Дубномолоко» має особливих поціновувачів на українському ринку, частка яких нині становить близько 10%. Рік у рік вона зростає, що стимулює роботу підприємства. 2014-го, наприклад, ми випустили 13 тисяч тонн продукції, з яких 8 тисяч тонн реалізували в Україні, решту відправили на експорт. Приріст продажу на внутрішньому ринку порівняно із 2013 роком становив 20%.

Звісно ж, останнього показника було досягнуто за рахунок збільшення надходжень молока на підприємство, зокрема екстра-класу. З нього виготовляють «європейські» сири, про які ми вже розповідали. Цією продукцією починають уже цікавитися закордонні споживачі. Не випадково ПАТ «Дубномолоко» нині сертифікує авторитетний у світі орган сертифікації ТЮФ (Німеччина).

Компанія зацікавлена також у реалізації твердих сирів на азіатському ринку. Але там доводиться долати сильну конкуренцію з виробниками подібної продукції з Нової Зеландії. Африканські ж країни (через бідність) нині потребують дешевих продуктів.

На модернізацію заводу компанія ПАТ «Дубномолоко» інвестувала 30 мільйонів доларів

Сири «КОМО» — переможці багатьох вітчизняних та міжнародних виставок

ГЕРОЇ НЕ ВМИРАЮТЬ

Він брався за завдання,
від яких відмовлялися всі інші**БЕЗСТРАШНИЙ.** Старший лейтенант Євген Зеленський ціною власного життя врятував бійців батальйону «Айдар»Ольга ГОЛОВКО
для «Урядового кур'єра»

Торік 17 червня розвідувальний дозор батальйону «Айдар» потрапив у засідку в місті Щастя Луганської області. На допомогу прийшов весь батальйон і 80-й аеромобільний полк. Однак перший потрапив у ту саму засідку, а другий так і не дістався своїх. Лише резервна група 8-го окремого полку спеціального призначення прорвалася і визволила спочатку батальйон, а потім і розвідгруппу. За ту операцію Надія Савченко заплатила свободою, а молодий командир резервної групи Євген Зеленський — життям.

Інтернаціональна
родина

Двадцятирічний старший лейтенант Євген Зеленський був самовідданим і безстрашним командиром. Заховавши групу у БТРі, сам залишився зовні. Тієї ж миті біля нього розірвалася протитанкова граната. Поранень на ньому не побачили. Аж за півдня, коли Євген почав заговорюватися, лікарі зрозуміли, що осколки влучили хлопцеві в голову: «Спочатку не йшлося про поранення голови. Кажали, що спини трохи зачепило. Через швидке зсідання крові ніхто не помітив осколків. Та навіть якби побачили, врятувати не змогли б», — розповідає Євгенів батько Олександр. Єдиної речі, яка б могла врятувати юнакові життя, — каски — він не мав.

Тоді війна тільки починалася. Отже, не було налагодженого постачання українських військ. Перші десять бронемашин, які отримала група Зеленського, роздали водіям. 17 червня жилет врятував Євгена від миттєвої загибелі, й на-

Якби не війна, Євген міг би зробити блискучу кар'єру

віть у шпиталі старший лейтенант продовжував віддавати накази та керувати боєм.

До АТО Євгена Зеленського вело саме життя, яке почалося у Потсдамі в рік здобуття незалежності України. Батько-військовослужбовець подорожував світом. Дружину Олександр Олександрович зустрів у Ташкенті на стажуванні, а син народився в Німеччині. Сім'я повернулася в Україну за місяць до проголошення незалежності. Олександрова дружина-узбечка стала громадянкою України, а її батьки переїхали до Росії. І якщо тоді це не мало значення, то від початку Євромайдану кордон пройшов не тільки по землі, а й по родині: «Для них ми фашисти. Вони не розуміють нас, а ми не можемо переконати їх. То й не спілкуємося», — зауважує пан Олександр.

Створювати родину Зеленським довелося у скрутні часи. Про власне житло могли тільки мріяти, дах над головою знаходили в гуртожитках і на найманих квартирах. Постійні переїзди не дали змоги мати господарство, тому середина

дев'яностих запам'яталася як найбільш голодний час: «Місцеві могли мати городи, які рятували від нестачі продуктів, а в нас часто не було чого їсти. Зарплатню я отримував раз на три місяці або й зовсім не отримував. Одного разу звернувся до заступника командира по тилу. Досі пам'ятаю, як він наказав провести мене до складу й видати картоплі та інші продукти», — згадує Олександр Олександрович.

Дитинство Євгена минуло в дідуся та бабусі, батьків Олександра, в Миронівці під Києвом. Саме бабуся прищепила маленькому Жені працелюбність і старанність у навчанні. Змінивши кілька навчальних закладів, Євген потрапив до школи імені Івана Багряного, де, за словами батька, почав серйозно ставитися до навчання. Тепер там меморіальна дошка на честь Героя України Євгена Зеленського.

Поряд зі шкільною партою у житті Євгена з дитинства були військові розваги: «Я часто брав його із собою на стрільби. З автомата

стріляти йому подобалося. Катав сина на гелікоптерах. Женя навіть стрибав із парашутом. І, звичайно, часто спостерігав, як я проходжу бойові тренування», — розповідає батько.

Міг стати
генералом

До військової справи батьки Євгена не змушували, але таки мріяли, щоб син успадкував професію батька. Так і сталося: 2012 року юнак закінчив Академію сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. Батько згадує, як проводжав його до Львова на Центральному вокзалі, давав поради — він тоді вперше відпустив сина самого: «А тепер, буває, стою на тому місці, й аж недобре робиться».

За час навчання хлопець дуже змінився: цивільні інтереси: як-от гроші, машина, квартира — відійшли на другий план. Євген уже не хотів бути таким, як його колишні однокласники, — багатим бізнесменом, натомість його захопила військова наука. Уже в академії він став молодшим командиром одногруппників.

Завжди усміхнений і доброзичливий, Євген легко знаходив спільну мову з ровесниками, старшими й молодшими. Батько дуже пишався успіхами сина, а вже за рік після початку служби зрозумів, що Євген стає навіть кращим за нього: «Треба вміти керувати так, щоб тебе поважали, хотіли йти за тобою. Женя був командиром від Бога! Міг стати генералом, якби захотів. Ніколи не зловживав алкоголем. А яким красивим був! Усі дівчата за ним бігали», — з гордістю згадує Зеленський-старший. Інколи Євгенові докоряли, що батько в начальстві і має зв'яз-

ки, але Євген завжди категорично заявляв: «Батько сам по собі, а я сам по собі». І ніколи не просив за себе.

У першу хвилю мобілізації Євген не потрапив, бо у січні та лютому 2014-го був на курсах англійської мови у КНУ ім. Тараса Шевченка. На початку березня Євген вирушив у військову частину, а звідти — в Сумську область, де виконував бойові завдання до травня. За цей час Євгенових колег вже потроху відправляли в АТО.

«Пам'ятаю, як у травні о четвертій ранку Женя дзвонив мені і звинувачував у тому, що я навмисно не пускаю його в АТО. Ніби це я винний, що він досі на кордоні, а його хлопці вже на Донбасі», — розказує батько.

Наприкінці травня Євген потрапив в АТО. Він брався за завдання, від яких відмовлялися всі інші, сам просився в бій і завжди діяв як професіонал.

Коли хлопець лежав у шпиталі, батьки знали про діагноз і готувалися до найгіршого, проте смерть сина все одно стала страшним горем. Для родини Зеленських життя спинилося.

Тепер батьки Євгена не можуть слухати гімн без сліз, і хоч у сім'ї є ще дві дочки, кожна згадка про сина відбирає бажання жити. Якби не війна, на Євгена чекала б успішна кар'єра, навчання за кордоном, весілля, яке мало відбутися восени 2014 року. Найбільше батько хотів показати синові місце його народження — Потсдам.

Олександр Олександрович і досі не знає, хто потурбувався, щоб Євгенові дали звання Героя України, але, можливо, це були бійці батальйону «Айдар», що їх ціною власного життя врятував молодий розвідник.

Полтавщина поховала своїх вірних синів

ЖАЛОБА. Вічний спочинок знайшли військовослужбовці, які захищали Вітчизну на сходіОлександр ДАНИЛЕЦЬ,
«Урядовий кур'єр»

У Кременчуці на майдані Незалежності попрощалися з Юрієм Дудкою, який загинув під Іловайськом торік у серпні. Його було поховано на алеї невідомим героїв у Дніпропетровську і знайдено за результатами генетичної експертизи. Про це повідомили у прес-службі Кременчуцької міської ради. Напередодні тіло загиблого ексгмували. Після цього його привезли у Кременчук. За традицією, на в'їзді в місто героя зустріли представники Автомайдану. Після завершення церемонії прощання, рівно опівдні, загиблого кременчучивця повезли в село Хоминці Роменського району Сумської області, де живуть його батьки. Там він і знайшов вічний спочинок.

Для його батьків це вже друга непоправна втрата. Торік у вересні в зоні антитерористичної операції смертельно поранили їхнього молодшого сина Володимира.

А за кілька днів до цього жителі села Тарандинці, що на Лубенщині, провели в останню путь земля-

ка Романа Павленка, який загинув від ворожого снаряда під Дебальцевим на Донеччині 17 лютого цього року. Домовину з його тілом люди зустріли стоячи. Попрощатися із загиблим прийшли односельці, друзі, однокласники — всі, хто знав Романа. Як розповіла під час жалобного мітингу Тарандинцівський сільський голова Тетяна Галета, на момент смерті Романові було 28 років. За цей час він закінчив загальноосвітню школу, Полтавське ПТУ, відслужив в армії. Роман був завзятим, чесним, порядним, готовим прийти на допомогу. У рідному селі зустрів кохання, але, на жаль, не встиг пожити подружнім життям.

Роман Павленко не єдиний молодий лубенець, який віддав найдорожче — життя за Україну. Нещодавно його країни урочисто відкрили меморіальну дошку на стіні Лубенської школи №2, де свого часу навчався загиблий в АТО під Донецьком Анатолій Безрода. А в Кобеляках поховали 33-річного воїна Віктора Бабенка, якого ворожі осколки позбавили життя поблизу селища Станиця

Луганська Луганської області. Він підірвався на ворожій міні. Віктор Бабенко проходив службу в званні старшого солдата однієї з військових частин, дислокованих у Кривому Розі на Дніпропетровщині. Без чоловіка й батька залишилися дружина та двоє синів.

У такому самому віці раптово обірвалося життя ще одного полтавця, воїна АТО, мобілізованого Комсомольсько-Козельщинським об'єднаним міським військовим комісаріатом на військову службу 22 серпня 2014 року. Рядовий однієї з військових частин ЗСУ Сергій Гирман у пам'яті рідних і близьких назавжди залишився 32-річним. У мирний час Сергій Миколайович працював на ВАТ «Полтавський ГЗК» в СПУ слюсарем, виховував двох дітей. Він був комунікабельним, здавалося, що саме життя вирує навколо нього.

У Комсомольську силами міської влади та Полтавського гірничозбагачувального комбінату біля Свято-Миколаївського собору організовано громадянську пахиду по загиблих. Представники міської влади, керівництво

Сергієві Миколайовичу Гирману, як і його загиблим у зоні АТО бойовим побратимам, іще б жити та жити

ВАТ «Полтавський ГЗК», територіальна громада, колеги, друзі, знайомі востаннє прийшли попрощатися з героєм, несли перев'язані жалобною стрічкою квіти, барвисті вінки й кошики. Відспівали героя у Свято-Миколаївському соборі. Поховання відбулося на кладовищі у селі Кияшки, де зібралися односельці Сергія

Миколайовича. На честь загиблого героя пролунав трикратний залп.

Сумно. Чужого горя не буває — ці похорони стали спільними не тільки для Кияшок, Дмитрівки, Комсомольська, Лубен, Тарандинців, Кобеляк, а й для всієї України. Країна втрачає найкращих синів...

ВІСТІ ЗВІДУСІЛЬ

ФОТОФАКТ

СТРИБАЙ, ЮЛЮ, СТРИБАЙ! Німецький Росто́к цими днями приймає найсильніших стрибунів у воду з 19 країн континенту. Українська заявка на турнірі Старого Світу нараховує 10 спортсменів, з них кілька вже встигли відзначитися. Першу нагороду найвищої проби на ЧЕ-2015 виборола для України Юлія Прокопчук у стрибках з 10-метрової вишки. За п'ять спроб українка отримала сумарну оцінку 327,50 бала, вперше випередивши найближчих суперниць.

У стрибках з 1-метрового трампліна Олег Колодій здобув «бронзу». Він набрав за 6 стрибків 391,1 бала, відставши від чемпіона Європи Метью Россета на 42,70 бала. Днем раніше Юлія Прокопчук і Ілля Кваша вибороли «бронзу» в дебютному виді програми чемпіонату Європи — командних змаганнях. Результат наших атлетів — 383,50 бала.

Чемпіонат Європи в Ростоку триватиме до 14 червня.

Творчий всесвіт Олега Поповича

Ольга ЛОБАРЧУК
для «Урядового кур'єра»

СИЛА ДУХУ. Дрогобичанин Остап Попович, втративши слух і здатність розмовляти, зміг здобути чотири вищі освіти, чудово малює і, попри свою делікатну статуру, справляється ще й із залізом. Його ковані речі — витончена металева ящірка на залізному листку, як жива, бронзові підвіси, квіти з підков, підсвічник «Лілія» чи старовинний металевий велосипед, що прикрашає вулицю Міцкевича й елітне кафе «Льокаль на Панській» у Дрогобичі, здається, ось-ось вирушать у подорож минулим чи майбутнім. У його полотнах — «Макове поле», «Соняхи», пейзажі рідного міста, Закарпаття, Львова, де здобував вищі мистецькі освіти, нуртує, як сказала мистецтвознавець Галина Хорунжа, «чиста, смілива і цілісна душа. Він любить і відчуває тонко матеріал, з яким працює».

Першу свою картину, розповіла на відкритті його персональної виставки в історико-краєзнавчому музеї «Дрогобиччина» Остапова мама

Тетяна, син намалював на кухонній тумбі. Тепер тільки вона може засвідчити: абстракція «Початок Всесвіту», створена сином через 20 років, майже повторила цю першу картину і стала початком його творчого всесвіту. Сталося це ще й завдяки тому, що ма-

Дев'ятирічним хлопцем узав участь у виставці іконопису в німецькому місті Брауншвейн, займаючись цим напрямом мистецтва у дрогобицькому міському товаристві інвалідів «Надія».

Усі незгоди, які колодами котилися під ноги хлопцеві

із вразливою душею, допомагав долати і брат Віктор, а ще — рідна тітка Оксана. Тож уся родина народного майстра України Остапа Поповича на відкритті виставки подякували музеєві за те, що шукають, підтримують і презентують землякам мо-

лодих талантів, що музей живе не лише історією, а й сьогоденням.

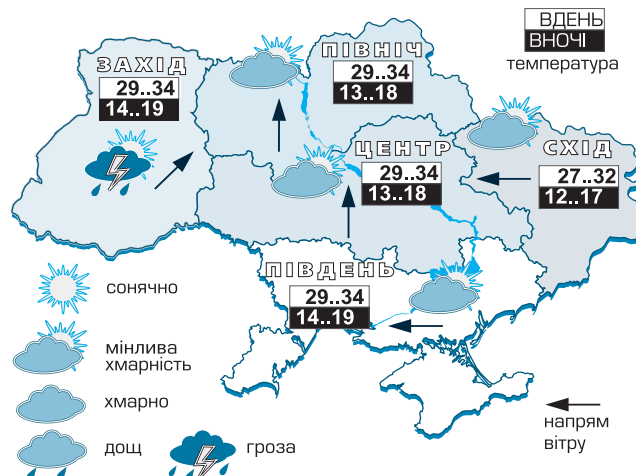
Культуролог Володимир Грабовський продовжив: дуже важливо, що в Україні говорять не лише прошки, а й пензель і різець художника. І за словами великого Франка, «у тій кузні коваль клепле» та «ізжива» до активності та культури молодь. Приклад Остапа Поповича — зразок незламності для здорових нині суцих.

Член Співки народних майстрів України Остап Попович представляє свої художні полотна і ковані твори

ма не стерла перших творчих вправ сина зі столу і зі своєї пам'яті.

ПОГОДА НА ЗАВТРА

ТЕМПЕРАТУРА ПО ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ НА 13 ЧЕРВНЯ

Область	Ніч	День	Область	Ніч	День
Київська	+13+18	+29 +34	Черкаська	+13 +18	+29 +34
Житомирська	+13+18	+29 +34	Кіровоградська	+13 +18	+29 +34
Чернігівська	+13+18	+29 +34	Полтавська	+13 +18	+27 +32
Сумська	+11+16	+27 +32	Дніпропетровська	+13 +18	+27 +32
Закарпатська	+15+20	+29 +34	Одеська	+15 +20	+29 +34
Рівненська	+14+19	+29 +34	Миколаївська	+14 +19	+29 +34
Львівська	+14+19	+29 +34	Херсонська	+15 +20	+27 +32
Івано-Франківська	+14+19	+27 +32	Запорізька	+14 +19	+27 +32
Волинська	+14+19	+29 +34	Харківська	+12 +17	+27 +32
Хмельницька	+14+19	+29 +34	Донецька	+14 +19	+27 +32
Чернівецька	+14+19	+27 +32	Луганська	+12 +17	+27 +32
Тернопільська	+14+19	+29 +34	Крим	+14 +19	+27 +32
Вінницька	+13+18	+29 +34	Київ	+11 +16	+24 +29

Укргідрометцентр

Сумчанам показують європейську класику

Олександр ВЕРТИЛЬ,
«Урядовий кур'єр»

ІСТОРІЯ. У Сумському обласному краєзнавчому музеї відкрили виставку, основу якої склали експонати з фондів закладу. Вперше демонструються зокрема оригінальні гравюри, книги, посуд, камінний годинник роботи європейських майстрів.

За словами директора музею заслуженого працівника культури Владислава Терентьєва, родзинкою стали унікальні гравюри італійського художника-гравера, археолога та архітектора Джованні Баттіста Піранезі (1720—1778) із серії «Види Риму», над якою автор працював протягом всього життя. Знаменитий майстер офорту створював їх у популярному в XVIII ст. європейському живописному жанрі — ведута, тобто детальному зображенні міського архітектурного пейзажу. Різноманітні доповнюють експозицію рідкісні книжкові видання західноєвропейського друку XVIII — початку XX ст. з фондів та бібліотеки музею.

Серед них твори Вольтера, Флоріана, Міцкевича, німецькі, англійські та французькі праці з історії, археології, хімії, ботаніки, логіки. Є також і прижиттєві видання їх авторів.

Яскраво сидіти не заборонили

Павло КУЩ,
«Урядовий кур'єр»

ДОБРА СПРАВА. У Слов'янську на Донеччині місцева молодь взяла шефство над лавками у дворах міських багатоповерхівок. Місцеві волонтери перспективного проекту «Теплиця» у рамках довготривалої корисної акції «Яскравий двір» лагодять і фарбують лавки, які давно потребували відповідної реставрації. Цікава ініціатива знайшла підтримку й серед місцевих жителів старшого віку, які, нарікаючи на бездіяльність комунальників, не поспішали наводити порядок біля під'їздів своїх будинків власними силами. Нині інша справа — завдяки спільним зусиллям донедавна занедбані й замурзані лавки блищать яскравими фарбами чи зустрічають уже призабутим тимчасовим попередженням: «Пофарбовано!». Облаштування дворів — тільки початок роботи волонтерів для благоустрою міста: є намір створити спеціальний будівельний табір, а восени взятися за ремонт деяких зруйнованих приміщень. А тим часом активісти вже отримують від містян не лише усні, а й письмові подяки.